

مجله‌ی برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری
سال هفتم، شماره‌ی ۲۵، تابستان ۱۳۹۷
صفحات ۷۲-۹۶

بررسی نگرش ذینفعان به میزان پایداری توسعه‌ی طبیعت‌گردی (مطالعه‌ی موردی: مجموعه‌ی روستایی جواهرده در شهرستان رامسر)

مصطفی محمدی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۱۶

چکیده

طبیعت‌گردی، ارزشمندترین مظهر توسعه‌ی پایدار است. هدف تحقیق حاضر، ارزیابی میزان پایداری طبیعت‌گردی و بررسی رابطه‌ی تعاملی مولفه‌های توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر بوده است. تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات، توصیفی می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر را سه گروه ذینفعان گردشگری تشکیل داده‌اند: جامعه‌ی محلی، طبیعت‌گردان و مسئولان. حجم نمونه لازم برای هر یک از گروه‌ها تعداد ۱۵۰ نفر (مجموعاً ۴۵۰ نفر) تعیین شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد استفاده گردید. پایایی پرسشنامه جامعه‌ی محلی (۰/۷۹۲)، طبیعت‌گردان (۰/۷۷۹) و مسئولان (۰/۷۷۱) به دست آمد که مقدار مناسبی می‌باشد. تحلیل در دو سطح توصیفی و استنباطی از طریق نرم‌افزار SPSS24 صورت پذیرفت. نتایج نشان می‌دهد در بین تمامی مولفه‌های توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر، جنبه‌ی رابطه‌ای اثر منابع بر جامعه‌ی محلی با میانگین ($\bar{X}=3/5$) مطلوب‌ترین نوع رابطه را دارا است و همچنین نامطلوب‌ترین نوع رابطه میان مولفه‌های مورد بررسی تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر با میانگین ($\bar{X}=1/85$) بوده است. سایر نتایج در قالب یافته‌ها و نتیجه‌گیری ارائه شده است.

واژگان کلیدی: توسعه‌ی پایدار، طبیعت‌گردی، مجموعه روستایی جواهرده.

^۱ نویسنده‌ی مسئول: استادیار گروه مدیریت جهانگردی، دانشکده میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، دانشگاه مازندران، ایران.
m.mohammadi@umz.ac.ir

مقدمه

گردشگری با ایده‌های پایداری ارتباط بیشتری دارد (میسون^۱، ۲۰۰۳). در واقع، به علت ارتباط تنگاتنگ گردشگری با اکثر حوزه‌های طبیعی و انسانی، از بسترهای اصلی تحقق پایداری است (تقدیسی و سپهوند، ۱۳۹۴). مفهوم پایداری در ۲۰ سال گذشته وارد ادبیات گردشگری شده است (موژر^۲ و ون‌پینن^۳، ۲۰۱۳). این مفهوم در ابتدا عمدتاً محدود به تعابیر اکولوژیکی بود و به مرور، در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی (حسینی، ۱۳۹۳) و سیاسی فراهم گردید (باچر^۴، ۲۰۱۷؛ مک‌دونالد^۵، ۲۰۱۷). در گردشگری پایدار، صنعت گردشگری در عین سوددهی اقتصادی، کمترین تاثیر منفی را بر ذینفعان (گردشگران، جامعه محلی و مسئولین و عرضه‌کنندگان) خواهد داشت (اسمیت^۶ و همکاران، ۲۰۱۰).

با توجه به اینکه توسعه‌ی پایدار گردشگری به عنوان جریانی مداوم در تغییرات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی تعریف می‌شود، توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می‌گردد. پایدارترین شکل گردشگری، طبیعت‌گردی^۷ می‌باشد (کیاکجوری و میرتقیان، ۱۳۹۲) و بهترین روشی است که می‌تواند برای مقصد و ساکنین آن مفید باشد و منجر به حفاظت از طبیعت شود. طبیعت‌گردی، یکی از الگوهای فضایی گردشگری شکل گرفته در عصر پسامدرن می‌باشد (پاپلی‌یزدی و سقایی، ۱۳۹۱).

توسعه‌ی پایدار در برنامه‌ریزی گردشگری اهمیت دارد؛ بنابراین، توجه به چالش‌های این صنعت در مناطق مختلف کشور و آرایه‌ی راهکارهای توسعه‌ی پایدار آن ضرورت دارد. طبیعت‌گردی به دلیل نقش مهم و نوآورانه‌اش در امر توسعه‌ی پایدار، می‌تواند الگوی کاملی برای کل صنعت گردشگری باشد و به همین دلیل باید به حمایت از سیاست‌ها و برنامه‌هایی که در زمینه‌ی طبیعت‌گردی‌اند پرداخت. بسیاری از منتقدان ضمن تاکید بر اثر کنترل نشده محیط‌زیستی، اجتماعی و اقتصادی گردشگری (اسکلوجل^۸، ۲۰۰۷) توصیه می‌کنند که تعادلی میان آنها برقرار شود (امیر^۹ و همکاران، ۲۰۱۵). توسعه‌ی پایدار، پرداختن به همه‌ی ابعاد با رویکردی کل‌نگر است تا همه‌ی ابعاد و روابط متقابل بین آنها در نظر گرفته شود. بی‌توجهی به یک بُعد، باعث ناپایداری و دست نیافتن به توسعه پایدار خواهد شد (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵).

¹ Mason

² Meuser

³ Von Peinen

⁴ Butcher

⁵ Mcdonald

⁶ Smith

⁷ Ecotourism

⁸ Schloegel

⁹ Amir

سازمان جهانی گردشگری معتقد است دخالت ذینفعان در این فرآیند یکی از شرایط لازم برای شکل‌گیری توسعه‌ی پایدار گردشگری محسوب می‌شود (بیرد^۱، ۲۰۰۳). بنابراین کلید اصلی برای موفقیت اجرای توسعه پایدار گردشگری، حمایت گروه‌های ذینفع است (گان^۲ و وار^۳، ۲۰۰۲). شناسایی و ترکیب دیدگاه‌های همه‌ی ذینفعان، می‌تواند دانش و آگاهی‌ها را افزایش و در بلندمدت تعارض‌ها را کاهش دهد (یوکسل^۴ و همکاران، ۱۹۹۹).

مفهوم توسعه پایدار گردشگری مشتمل بر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، همواره بر هماهنگی میان نیازهای گردشگران، مقصد [منابع]، و جامعه میزبان به عنوان ذینفعان اصلی گردشگری پایدار تاکید داشته است (میسون، ۲۰۰۳). آنچه باعث برتری این رویکرد می‌شود، توجه به همه ابعاد اکولوژی، اقتصادی، اجتماعی، نهادی و فرهنگی است که این شاخص‌ها در ارتباط با یکدیگر بوده و تاثیر متقابلی بر روی هم می‌گذارند (زالی و اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۴). همچنین این ابعاد لازم و ملزوم یکدیگرند و متقابلاً یکدیگر را تقویت می‌کنند (رید^۵، ۱۹۹۵)؛ طبیعت‌گردی هم که الگویی خاص از گردشگری است، از این قاعده مستثنی نیست. شرط اساسی استفاده‌ی پایدار گردشگری از طبیعت، رعایت ظرفیت منابع طبیعی است. تحلیل یا سنجش پایداری نیز در واقع تعیین این ظرفیت است. تحلیل پایداری، مبنا و معیاری عقلایی برای تعیین استانداردهای محیطی است و میزان بهره‌برداری از منابع را تعیین و کنترل می‌کند (نکویی‌نائینی و همکاران، ۱۳۹۵)

درست است که طبیعت‌گردی موجب توسعه‌ی پایدار مقصد می‌شود، اما تناقض طبیعت‌گردی ریشه در آن دارد که با محبوب‌تر و عمومی‌تر شدن آن عرضه‌اش نیز مشکل‌تر می‌شود (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۰). این نیاز به طبیعت‌گردی به عنوان بخشی از گردشگری مطرح است که باعث تخریب محیط‌زیست و طبیعت می‌گردد. شهرستان رامسر به طور عام، و مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر به طور خاص، از توان بالای طبیعت‌گردی برخوردار است و تمام اشکال آن را در بر می‌گیرد (کیاکجوری و میرتقیان، ۱۳۹۲)، و به یکی از مقصدهای اصلی و محبوب طبیعت‌گردی کشور تبدیل شده است. رشد طبیعت‌گردی در دهه‌های اخیر در منطقه‌ی مورد مطالعه، با تاثیرگذاری‌های عمیقی بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی همراه بوده است؛ البته باید در نظر داشت که شکاف بزرگی میان نظریه و عمل در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در این منطقه وجود دارد؛ یعنی روند توسعه‌ی طبیعت‌گردی به سمت ناپایداری می‌باشد.

از این رو هدف این تحقیق ارزیابی رابطه‌ی تعاملی ذینفعان توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر می‌باشد؛ تا از این طریق بتوان عامل اصلی شکاف را شناخته و با توجه به نقاط قوت و فرصت‌های موجود، راهکارهایی در جهت حرکت به سمت الگوی توسعه‌ی

¹ Byrd

² Gunn

³ Var

⁴ Yuksel

⁵ Reid

پایدار تعیین کرد. در این راستا، سوال اصلی تحقیق را باید اینگونه مطرح کرد که آیا توسعه‌ی طبیعت‌گردی در منطقه‌ی مورد مطالعه، به صورت پایدار است؟

ادبیات موضوع

الف) پیشینه‌ی تحقیق

تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده‌اند بررسی گردید که در ادامه مورد مذاقه قرار می‌گیرند. صالحی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی دریافتند که توسعه گردشگری روستایی، منجر به توسعه‌ی پایدار اقتصادی مثبت، توسعه‌ی پایدار زیست‌محیطی منفی و توسعه پایدار اجتماعی و نهادی متوسط و خنثی می‌گردد. زالی و اسماعیل‌زاده (۱۳۹۴) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که توسعه‌ی پایدار بر پایه‌ی هوشیاری انسان به خودش و منابع طبیعی کره‌ی زمین استوار است و خواهان یک سبک زندگی پایدار برای همه‌ی انسان‌ها است و مخالف مصرف بیش از اندازه، اتلاف منابع و بی‌توجهی به نسل‌های آینده و قطع رابطه با گذشته است. شفیع‌ی و همکاران (۱۳۹۵) اظهار نمودند که فرهنگ‌سازی از طریق شیوه‌های رسمی و غیررسمی آموزش و تغییر جهت‌گیری نظام آموزشی و حکمروایی خوب به عنوان نظام سیاست‌گذاری کارآمد دو رویکرد عملی برای حرکت به سمت توسعه‌ی پایدار گردشگری است. مهدوی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود اذعان داشتند که پایداری به نحو گسترده‌ای به عنوان رویکردی بنیادین، برای هر نوع توسعه از جمله توسعه‌ی پایدار گردشگری می‌باشد و بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه، از صنعت گردشگری به عنوان موضوعی چند ارزشی و یکی از ارکان توسعه‌ی پایدار یاد می‌کنند. اکبریان‌رونیزی (۱۳۹۵) در تحقیق خود خاطر نشان می‌کند که زایش مفهوم پایداری در گردشگری، حاصل تلاش برای دستیابی به پایداری در تمامی زمینه‌های توسعه است. توسعه پایدار از نظر محیط‌زیستی غیرمخرب، از نظر فنی متناسب، از نظر اقتصادی پویا و از نظر اجتماعی مورد پذیرش مردم است.

کونین^۱ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود برای حل مشکلات توسعه نیافتگی اقتصادی از طریق اکوتوریسم، استقرار سیستم‌های قانونی برنامه‌ریزی، سیستم‌های برنامه‌ریزی حفاظت از محیط‌زیست، سیستم حسابرسی محیط‌زیست و سیستم آموزش و مدیریت آموزش اخلاق را پیشنهاد می‌نماید. پاساپ^۲ و همکاران (۲۰۱۵) دریافتند که پایداری در اکوتوریسم، عمدتاً به واسطه‌ی شفافیت ناکافی، شیوه‌ی پاسخگویی نامطلوب و سازوکارهای ادغامی ضعیف میان اقدامات اکوتوریسمی و برنامه‌های توسعه‌ی کشور به خطر می‌افتد. مولت^۳ (۲۰۱۵) در پژوهش خود بیان داشته که صنعت اکوتوریسم اولویت توسعه‌ی پایدار در مدیریت گردشگری است و تغییرات اقتصادی-اجتماعی چشمگیری را در بسیاری از کشورها ایجاد می‌کند. هاپستادیوس^۴ و

^۱ Qin

^۲ Pasape

^۳ Mollet

^۴ Hoppstadius

دالستروم^۱ (۲۰۱۵) در تحقیق‌شان اظهار داشتند که درک شرایط خاص محیط برای توسعه‌ی پایدار به منظور تضمین جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی توسعه بدون به خطر افتادن نیازهای نسل‌های آینده ضروری است. هاشم^۲ و همکاران (۲۰۱۵) به این نتیجه رسیدند که مردم و مقامات محلی، از طریق اراده‌ی سیاسی قوی، می‌توانند بدون تهدید نمودن ویژگی‌های منحصربه‌فرد و سابقه‌ی فرهنگی جزیره، مزایای بیشتری از طریق توسعه‌ی پایدار اکوتوریسم کسب نمایند. تیشکا^۳ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش‌شان بیان داشتند که اکوتوریسم، ارزشمندترین مظهر توسعه‌ی پایدار است و می‌تواند به عنوان فرصت اصلی توسعه‌ی پایدار اقتصادی، اجتماعی و محیطی فعلی باشد.

(ب) مبانی نظری

رشد قابل توجه طبیعت‌گردی در عصر حاضر، ناشی از جایگاه ویژه‌ی آن در مجامع علمی و اقتصادی و همچنین اثرگذاری در نگرش‌های مثبت محیط‌زیستی، توسعه‌ی پایدار و درآمدزایی است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۶). طبیعت‌گردی، یک سفر مسئولانه به نواحی طبیعی است که کمترین اثر بر محیط زیست و فرهنگ‌های بومی و نیز بالاترین منافع اقتصادی برای مردم میزبان و حداکثر رضایت برای گردشگران را به همراه دارد (فنل^۴، ۲۰۰۰). جهت رسیدن به این نتایج، بهترین شیوه، تکیه بر توسعه‌ی پایدار برای مناطق طبیعی در جذب گردشگران است (خاکپور و همکاران، ۱۳۸۵). بنابراین نگاه به توسعه‌ی پایدار در مناطق طبیعی باعث ایجاد طبیعت‌گردی پایدار می‌گردد که آنتی‌تزی برای گردشگری‌ای است که صرفاً به منافع کوتاه‌مدت می‌اندیشد (گولدر^۵، ۲۰۰۰).
ناکارآمدی و ناپایداری بسیاری از راهبردهای کلاسیک گذشته در زمینه‌ی توسعه، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران را بر آن داشت تا راهبرد جدیدی را جایگزین راهبردهای گذشته کنند، از این رو با مطرح شدن نظریه توسعه پایدار از دهه ۱۹۷۰ به بعد، توسعه گردشگری نیز به عنوان یکی از راهبردهای ممکن و قابل قبول برای توسعه در بسیاری از مناطق عقب‌مانده و شاید به عنوان یکی از جایگزین‌های مناسب برای پیاده‌سازی الزامات توسعه پایدار و پایداری محیط‌زیست، اجتماع و اقتصاد و همچنین ایجاد اشتغال، سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی، بهبود زیرساخت‌ها و منافع اقتصادی در نواحی مختلف مطرح گردید (جمیز^۶، ۲۰۰۱).

¹ Dahlstrom

² Hashim

³ Tisca

⁴ Fennell

⁵ Goeldner

⁶ James

توسعه پایدار به یک دوره نامحدود، بدون زوال یا تغییر محیطی و ارتقای کرامت انسانی اشاره دارد (فان^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). معروف‌ترین و ماندگارترین تعریفی که از توسعه پایدار برجای مانده است، تعریف گزارشات برانتلند^۲ است که بیان می‌دارد: "توسعه‌ای، توسعه پایدار محسوب می‌گردد که، نسل امروز، بدون به خطر انداختن توانایی نسل آینده در برآوردن نیازهای‌شان، نیازهای فعلی خود را نیز پاسخ گویند" (شارپلی^۳ و تelfer^۴، ۲۰۰۸).

با توجه به شکل‌گیری مفهوم توسعه‌ی پایدار، صنعت گردشگری نیز همانند سایر صنایع به دنبال الگویی جهت گام برداشتن به سوی پایداری می‌باشد (لای^۵ و ناپال^۶، ۲۰۰۶). گردشگری در مفهوم پایداری، معنای ویژه‌ای دارد (اکبری‌رونیزی، ۱۳۹۵). پایداری اغلب به عنوان نماد مقدس برای گردشگری انبوه ارایه شده است (اُبرادر^۷، ۲۰۱۷). می‌توان توسعه‌ی پایدار گردشگری را به عنوان حفظ فعالیت‌های همه افراد و نهادها در هماهنگی با عناصر دیگر از جمله اقتصاد و محیط‌زیست و ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی انطباق داد (اکینسی^۸، ۲۰۱۴).

مفهوم پایداری اجتماعی- فرهنگی با معیارهایی مانند رعایت ارزش‌های اجتماعی- فرهنگی، مشارکت مردمی، کیفیت زندگی و توسعه‌ی فردی و مفهوم پایداری اقتصادی، عمدتاً با معیارهایی همچون سهم گردشگری در کاهش فقر و توزیع درآمد و ثروت و منابع قدرت اقتصادی معیشت پایدار ساکنان محلی (وان‌دردوئییم^۹، ۲۰۰۵) مشخص می‌شود. مفهوم پایداری زیست‌محیطی با معیارهایی مانند حفظ تنوع‌زیستی و استفاده عاقلانه از منابع طبیعی و حفظ منابع طبیعی برای نسل‌های بعدی معرفی می‌شود (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵).

به عقیده‌ی بیرد (۲۰۰۷) برای دستیابی به توسعه‌ی پایدار گردشگری، مشارکت دادن همه‌ی ذینفعان ضروری است، چرا که بدون حمایت ذینفعان [گردشگران، جامعه محلی و مسئولین و عرضه‌کنندگان] توسعه‌ی گردشگری به شکل پایدار تقریباً ناممکن است (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین بررسی و شناخت کامل نگرش‌ها و علایق ذینفعان برای توسعه‌ی پایدار در طبیعت‌گردی موضوعی اجتناب‌ناپذیر است.

نظریه ذینفعان معتقد است برنامه‌های گردشگری تاکنون بیشتر بر منافع اقتصادی و رضایت گردشگر تاکید داشته است تا مشارکت ذینفعان (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵)؛ در صورتی که مشارکت فعال آنها عاملی مهم برای موفقیت توسعه‌ی طبیعت‌گردی پایدار است. فریمن^{۱۰} این نظریه

¹ Fun

² Brantland

³ Sharpley

⁴ Telfer

⁵ Lai

⁶ Nepal

⁷ Obrador

⁸ Ekinci

⁹ Van der Duim

¹⁰ Freeman

را در اواسط دهه ۱۹۸۰ در مقابل رویکردهای سنتی مشارکت مطرح کرد (لافرنیر^۱ و همکاران، ۲۰۱۳). فریمن (۱۹۸۳) دینفعان را گروه یا افرادی می‌داند که نقش به‌سزایی بر بهبود عملکرد و کارآمدی برنامه‌ها دارند. به اعتقاد فریمن (۲۰۱۰) در مدیریت کارآمد دینفعان درک سه مفهوم ضروری است: دو مفهوم اول بر شناسایی منافع آنان و فرآیندهای لازم برای درک رابطه‌ی بین سازمان و افراد دینفع و مفهوم سوم بر مدیریت تبادل بین همه‌ی دینفع‌ها تمرکز دارد. به علاوه باید در نظر داشت که دیدگاه‌های دینفعان در توسعه گردشگری در ناحیه بر اساس برخی متغیرها، مانند سطح آگاهی از منافع و انتظارشان متفاوت است (جمال^۲ و گتز^۳، ۱۹۹۵).

در شکل (۱) به عنوان مدل مفهومی تحقیق، ابعاد و مولفه‌های توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی نشان داده شده است. در راستای هدف و به منظور پاسخ به سوال اصلی تحقیق و نیز مبتنی بر مدل مفهومی، فرضیه‌هایی مطرح می‌شوند که عبارتند از:

سوال اول: از دیدگاه ساکنین، آیا تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

سوال دوم: از دیدگاه مسئولان، آیا تاثیر طبیعت‌گردی بر منابع در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

سوال سوم: از دیدگاه طبیعت‌گردان، آیا تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

سوال چهارم: از دیدگاه مسئولان، آیا تاثیر جامعه‌ی محلی بر منابع در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

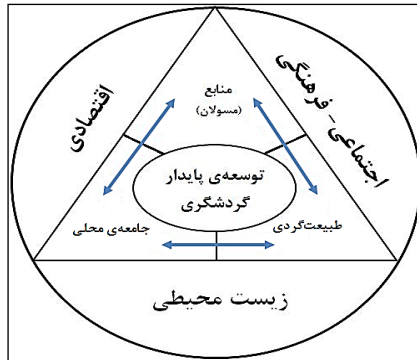
سوال پنجم: از دیدگاه طبیعت‌گردان، آیا تاثیر منابع (مسئولان) بر طبیعت‌گردی در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

سوال ششم: از دیدگاه ساکنین، آیا تاثیر منابع (مسئولان) بر جامعه‌ی محلی در مجموعه روستایی جواهرده رامسر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار است؟

¹ Lafreniere

² Jamal

³ Getz

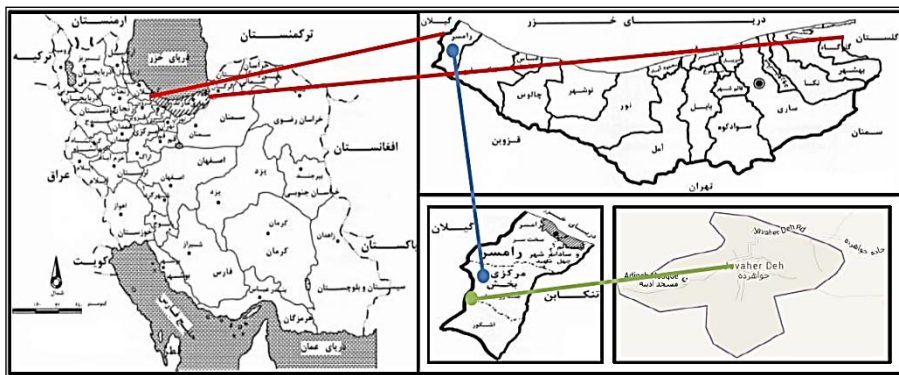

شکل (۱): مدل مفهومی توسعه‌ی پایداری طبیعت‌گردی

منبع: اقتباس از قدمی و همکاران (۱۳۹۱)

روش‌شناسی تحقیق

قلمرو مکانی این تحقیق مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر است. این مجموعه در آخرین قسمت دهستان سخت‌سر از توابع بخش مرکزی شهرستان رامسر در استان مازندران می‌باشد که در ۲۴ کیلومتری جنوب غربی شهرستان رامسر و در ارتفاع ۲۰۰۰ متری از سطح دریا واقع است و روستاهای بالاچیرکوه، سلمل، کنارود، فیلدم، پایین‌مازو، زرودک، متکوه، و جواهرده را در بر می‌گیرد (شکل ۲).

شکل (۲): موقعیت روستای جواهرده

منبع: نگارنده (۱۳۹۶)

قلمرو زمانی تحقیق در فاصله‌ی زمانی بهار ۱۳۹۶ بوده است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی- هبستگی می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر را سه گروه جامعه‌ی محلی (ساکنین مجموعه روستایی جواهرده که بصورت جمعیت بومی با سکونت غیر دائم و فصلی

هستند)، طبیعت‌گردان و مسئولان (شاغل در بخش‌های دولتی چون شهرداری، شورای شهر، دهیاری و شورای روستا، خانه‌ی بهداشت، اداره‌ی محیط‌بانی و جنگلداری و...) تشکیل داده‌اند. در اکثر پروژه‌های تحقیقاتی موانعی وجود دارد که اندازه‌ی نمونه‌ای را که لازم است مورد مطالعه قرار گیرد، محدود می‌سازد. لذا در مطالعات زمینه‌یابی برای گروه اصلی ۱۰۰ نفر و برای زیرگروه‌ها بین ۲۰ تا ۵۰ نفر پیشنهاد شده است (دلاور، ۱۳۹۵). از این رو تعداد نمونه برای هر یک از سه گروه جامعه‌ی آماری، ۱۵۰ نفر (مجموعاً ۴۵۰ نفر) تعیین گردید که در جدول (۱) ویژگی‌های آنها گزارش شده است.

جدول(۲): تحلیل جمعیت شناختی

مسئولان			طبیعت‌گردان			جامعه محلی			ویژگی
نما	درصد	فراوانی	نما	درصد	فراوانی	نما	درصد	فراوانی	
مرد	۹	۱۴	مرد	۳۴	۵۱	مرد	۲۹	۴۳	جنسیت زن مرد
	۹۱	۱۳۶		۶۶	۹۹		۷۱	۱۰۷	
۵۰-۶۰ سال	۱۳	۲۰	۳۰-۳۹ سال	۱۶	۲۴	۴۰-۴۹ سال	۱۵	۲۳	سن (سال)
	۳۰	۴۵		۵۱	۷۶		۲۶	۳۹	
	۷	۱۰		۲۹	۴۳		۵۱	۷۷	
	۵۰	۷۵		۴	۷		۸	۱۱	
لیسانس	۲۳	۳۵	لیسانس	۲۱	۳۱	لیسانس	۴۲	۶۳	سطح تحصیلات فوق-دیپلم لیسانس ارشد دکتری
	۵۳	۸۰		۴۶	۶۹		۴۷	۷۱	
	۱۷	۲۵		۲۶	۳۹		۱۰	۱۴	
	۷	۱۰		۷	۱۱		۱	۲	

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

داده‌ها از طریق پرسشنامه (قدمی و همکاران، ۱۳۹۱) جمع‌آوری گردیدند. روایی ابزار به صورت صوری و پایایی آن با پیش‌توزیع ۳۰ پرسشنامه و محاسبه‌ی آلفای کرونباخ تأیید گردید. با توجه به جدا بودن سوالات پرسشنامه برای سه گروه نمونه، ضریب آلفای کرونباخ کلی برای سوالات مربوط به جامعه‌ی محلی (۰/۷۹۲)، برای سوالات مربوط به گردشگران (۰/۷۷۹) و برای سوالات مربوط به مسئولان برابر با (۰/۷۷۱) می‌باشد؛ بدین ترتیب می‌توان بیان کرد که پایایی پرسشنامه‌ها در سطح قابل قبولی است. تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی (درصد، فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناختی تحقیق) و استنباطی (آزمون اتک‌نمونه‌ای) و از طریق نرم‌افزار SPSS24 صورت پذیرفت.

تجزیه و تحلیل

در ادامه به بررسی معناداری میانگین برای متغیرهای تحقیق پرداخته شده است. در سوال اول، میزان تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس سه مولفه‌ی اقتصادی (با ۸ گویه)، اجتماعی-فرهنگی (با ۱۳ گویه) و زیست‌محیطی (با ۷ گویه) مبتنی بر دیدگاه

ساکنین مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به سطح معناداری ($Sig=0/02$) تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی تایید گردید و مبتنی بر میزان میانگین ($\bar{X}=2/65$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار می‌باشد. در این رابطه از مولفه‌ی اقتصادی با میانگین ($\bar{X}=2/7$)، مولفه‌ی اجتماعی- فرهنگی با میانگین ($\bar{X}=2/75$) و مولفه‌ی زیست‌محیطی با میانگین ($\bar{X}=2/5$) در شرایط بالقوه پایدار-ناپایدار قرار دارد. نتایج در جدول (۲) گزارش شده است.

در سوال دوم، میزان تاثیر طبیعت‌گردی بر منابع مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس دو مولفه‌ی اقتصادی (با ۴ گویه) و اجتماعی- فرهنگی (با ۳ گویه) مبتنی بر دیدگاه مسئولان مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به سطح معناداری ($Sig=0/018$) تاثیر طبیعت‌گردی بر منابع تایید گردید و مبتنی بر میزان میانگین ($\bar{X}=2/3$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار نمی‌باشد و در شرایط بالقوه ناپایدار قرار دارد. در این رابطه، مولفه‌ی اقتصادی با میانگین ($\bar{X}=2/1$) و مولفه‌ی اجتماعی- فرهنگی با میانگین ($\bar{X}=2/5$) در شرایط ناپایدار قرار دارد. نتایج در جدول (۳) گزارش شده است.

جدول (۲): تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	تک نمونه-آزمون ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل
			زیاد	زیاد	متوسط	کم	کم		
0/01	10480	3133	15	229	367	212	42	افزایش فرصت‌های شغلی	تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی اقتصادی
0/038	51053	21001	134	155	351	298	62	ایجاد یا افزایش درآمد ساکنین محلی	
0/005	51612	21491	94	63	208	51	125	افزایش سطح درآمد ارگانهای دولتی منطقه	
0/009	22896	31728	0	84	302	406	208	اشتغال افراد غیربومی در بخش گردشگری	
0/030	81663	21559	211	346	197	163	82	نوسان فصلی درآمد مردم	
0/01	41916	11974	418	256	18	126	0	افزایش قیمت زمین و مسکن	
0/0132	41531	21474	32	216	206	186	72	افزایش هزینه‌ی زندگی مردم	
0/004	10660	21320	35	268	166	144	74	افزایش هزینه‌ی کالا و خدمات	
0/01	41538	217						گویه‌های اقتصادی	

ادامه جدول (۲): تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	آزمون تک‌نمونه‌ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)				گویه‌ها	عوامل
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم		
۰/۰۳	۲۵/۹۵۷	۳۲/۱۸	۸/۲	۳۷/۶	۴۷/۴	۱۱/۴	۵/۴	افزایش سطح آگاهی ساکنان محلی
۰/۰۰۹	۱۹/۹۶۹	۲/۹۰۸	۱۲/۵	۱۵/۶	۳۵	۲۴	۱۲/۹	ارتقا سطح استاندارد زندگی مردم
۰/۰۱	۱۱/۴۶۵	۲/۷۰۳	۳/۲	۳۴/۲	۳۳/۳	۱۸/۳	۲/۱	بهبود وضع زیرساخت‌ها و خدمات عمومی
۰/۰۱	۳/۴۴۶	۳/۰۷۳	۱۲	۱۸/۹	۳۹/۷	۲۳/۲	۶/۲	بهبود و توسعه امکانات و تسهیلات تفریحی
۰/۰۳	۱۱/۴۷۸	۱/۹۸۱	۴۳/۱	۳۰	۱۱/۹	۹/۷	۵/۳	افزایش ازدحام و شلوغی در منطقه
۰/۰۲۵	۱۰/۰۲۸	۲/۷۹۳	۲۶/۳	۱۸/۵	۱۹/۹	۲۰/۲	۱۵/۱	افزایش اعمال غیرقانونی (جرم و ...)
۰/۰۲۱	۷/۰۲۵	۲/۹۵۱	۱۹/۵	۱۴/۴	۲۴/۸	۳۴/۱	۷/۲	پایین آمدن کیفیت زندگی ساکنان
۰/۰۱	۶/۱۳۷	۲/۷۶۱	۸/۲	۱۴/۴	۳۲	۳۶/۱	۹/۳	تبادل فرهنگی مثبت
۰/۰۰۸	۶/۷۳۰	۳/۰۰۷	۱۴/۷	۱۳/۳	۳۷/۴	۲۲	۱۲/۶	زنده نگهداشتن فرهنگ و هویت محلی
۰/۰۰۲	۱۰/۳۷۵	۳/۰۴۳	۱۰/۷	۲۵/۸	۲۶/۶	۲۲/۳	۱۴/۶	کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی
۰/۰۰۱	۱۲/۱۶۸	۱/۴۴۹	۰	۰	۰	۴۳/۹	۵۶/۱	ایجاد مشکل برای جوانان در تهیه مسکن
۰/۰۰۴	۲۴/۹۹۹	۲/۵۱۶	۳۷/۸	۲۵/۷	۲۲/۲	۱۵/۷	۸/۶	فشار تقاضا بر خدمات و زیرساخت‌ها
۰/۰۰۲	۳/۴۹۲	۳/۱۷۸	۳/۲	۲۵/۶	۴۱/۴	۹/۸	۲۰	الگوبرداری ساکنان از رفتار گردشگران
۰/۰۳۳	۵/۹۶۱	۲/۷۵	گویه‌های اجتماعی - فرهنگی					

اجتماعی - فرهنگی

تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی

ادامه جدول (۲): تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	آزمون t تک‌نمونه‌ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					عوامل
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۴	۷۷۴۷	۲۳۱۶	۳۱/۸	۳۹/۱	۱۱/۸	۱۰/۳	۷	تخریب و تجاوز به حریم منابع طبیعی
۰/۰۳	۲۴/۸۹۹	۲/۳۲۵	۳۳/۸	۲۷/۲	۲۱/۷	۱۷/۳	۰	تخریب مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی
۰/۰۲	۱۰/۳۳۵	۳/۰۴۳	۱۷/۴	۹/۴	۳۶/۳	۲۵/۳	۱۱/۶	تخریب محیط به واسطه‌ی ساخت خانه دوم
۰/۰۴	۱۰/۳۷۹	۲/۳۳۰	۵/۶	۷/۶	۲۰/۲	۴۷/۴	۱۹/۲	افزایش میزان آلودگی آب و کمبود آن
۰/۰۱	۱۹/۵۱۸	۳/۳۳۸	۰	۱۴/۷	۴۴/۲	۳۳/۷	۷/۴	افزایش میزان آلودگی صوتی و آلودگی هوا
۰/۰۳	۳۷/۸۷۴	۲/۳۱۸	۳۴/۱	۳۳/۸	۱۵/۳	۹/۸	۷	افزایش میزان زباله و مواد زاید در مقصد
۰/۰۳۳	۱۱/۴۸۱	۲/۰۱۷	۲۵/۷	۳۲/۴	۲۷/۴	۱۴/۵	۰	کاهش کیفیت محیط زیست و آسیب به آن
۰/۰۴۵	۴/۸۶۶	۲/۵	گویه‌های زیست محیطی					
۰/۰۲	۵/۰۳۲	۲/۶۵	نگرش کلی جامعه محلی به تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی					

تاثیر طبیعت‌گردی بر جامعه‌ی محلی

زیست محیطی

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

جدول (۳): تاثیر طبیعت‌گردی بر منابع مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	تک‌نمونه‌ای آزمون	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۰۲	۴۳۲۹	۲/۴۸۸	۵۴	۹	۲۱/۹	۳۶/۴	۲۷/۳	کمک اقتصادی به حفاظت از منابع	اقتصادی
۰/۰۳۴	۲/۱۷۸	۱/۹۱۹	۳	۷/۳	۱۵/۸	۲۶/۴	۴۷/۵	توجه اقتصادی حفاظت از منابع	
۰/۰۱	۴/۰۵۹	۳/۰۵۹	۷/۵	۹/۲	۱۵/۵	۱۷/۳	۵/۰۵	توسعه و بهبود کیفیت منابع گردشگری	
۰/۰۲۴	۳/۳۹۶	۲/۰۱۳	۳۲/۳	۲۷/۵	۲۰/۸	۱۲	۷/۴	آسیب زدن و خسارت به منابع	
۰/۰۰۱	۳/۰۷۹	۱/۲	گویه‌های اقتصادی						
۰/۰۰۲	۷/۰۲۱	۲/۱۲۶	۶/۵	۸/۵	۱۳/۳	۳۴/۵	۳۷/۲	افزایش سطح آگاهی مردم	اجتماعی فرهنگی
۰/۰۰۴	۵/۰۹۹	۳/۱۸۵	۲۵	۳۲/۷	۱۵/۲	۱۷	۱۹/۱	افزایش سطح آگاهی مسئولان	
۰/۰۱۱	۶/۰۰۹	۲/۱۸۱	۴/۴	۹/۵	۲۱/۵	۲۹	۲۵/۶	مشارکت گردشگری در امر حفاظت منابع	
۰/۰۲۵	۳/۴۱۱	۲/۵	گویه‌های اجتماعی - فرهنگی						
۰/۰۱۸	۳/۸۰۵	۲/۳	نگرش کلی مسئولان به تاثیر طبیعت‌گردی بر منابع						

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

در سوال سوم میزان تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس مولفه‌ی زیست‌محیطی (با ۳ گویه) مبتنی بر دیدگاه طبیعت‌گردان مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به سطح معناداری (Sig=۰/۰۰۱) تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی تایید گردید و مبتنی بر میزان میانگین ($\bar{X}=1/85$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار نمی‌باشد و در شرایط ناپایدار قرار دارد. نتایج در جدول (۴) گزارش شده است. همچنین در سوال چهارم، میزان تاثیر جامعه‌ی محلی بر منابع مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس دو مولفه‌ی اجتماعی - فرهنگی (با ۳ گویه) و زیست‌محیطی (با ۴ گویه) مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به

سطح معنی‌داری ($Sig=0/031$) تاثیر جامعه‌ی محلی بر منابع تایید گردید و مبتنی بر میزان میانگین ($\bar{X}=2/55$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار می‌باشد. در این رابطه، مولفه‌ی اجتماعی-فرهنگی با میانگین ($\bar{X}=2/7$) در شرایط پایداری نسبی و مولفه‌ی زیست‌محیطی با میانگین ($\bar{X}=2/4$) در شرایط ناپایداری قرار دارد. نتایج در جدول (۴) گزارش شده است.

در سوال پنجم، میزان تاثیر منابع بر طبیعت‌گردی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس سه مولفه‌ی اقتصادی (با ۲ گویه)، اجتماعی-فرهنگی (با ۴ گویه) و زیست‌محیطی (با ۶ گویه) مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/02$) تاثیر منابع بر طبیعت‌گردی تایید گردید و مبتنی بر میزان میانگین ($\bar{X}=3/3$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار می‌باشد. در این رابطه، مولفه‌ی اقتصادی با میانگین ($\bar{X}=3/3$)، مولفه‌ی اجتماعی-فرهنگی با میانگین ($\bar{X}=3/2$) و مولفه‌ی زیست‌محیطی با میانگین ($\bar{X}=3/3$) در شرایط پایدار قرار دارد. نتایج در جدول (۵) گزارش شده است. همچنین در سوال ششم، میزان تاثیر منابع بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار بر اساس سه مولفه‌ی اقتصادی (با ۲ گویه)، اجتماعی-فرهنگی (با ۳ گویه) و زیست‌محیطی (با ۲ گویه) مورد بررسی قرار گرفت؛ با توجه به سطح معنی‌داری ($Sig=0/001$) تاثیر منابع بر جامعه‌ی محلی تایید گردید و مبتنی بر مقدار میانگین ($\bar{X}=3/5$) می‌توان بیان داشت این تاثیر مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار می‌باشد. در این رابطه، مولفه‌ی اقتصادی با میانگین ($\bar{X}=4/1$)، مولفه‌ی اجتماعی-فرهنگی با میانگین ($\bar{X}=3/26$) و مولفه‌ی زیست‌محیطی با میانگین ($\bar{X}=3/24$) در شرایط پایدار قرار دارد. نتایج در جدول (۶) گزارش شده است.

جدول (۴): تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی و بر منابع (مسئولان) مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

مختصات	آزمون t-نمونه- نمونه‌ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل	
			زیاد خیلی	زیاد	متوسط	کم	کم خیلی			
۰/۰۱۹	۲۳/۱۶	۱/۸۲۶	۵۰/۶	۲۹/۵	۱۱	۷	۲/۴	فشار بر منابع بیش از حد ظرفیتشان	محیطی	تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی
۰/۰۱	۵/۰۰۶	۱/۷۹۴	۴۸	۳۴/۶	۹/۴	۶	۲	تخریب و زوال تدریجی یا سریع منابع		
۰/۰۳۳	۴/۵۵	۱/۹۲۲	۴۹/۵	۲۶/۶	۱۰/۵	۹	۴/۴	کاهش تدریجی کیفیت منابع گردشگری		
۰/۰۰۱	۵۳/۵۸	۱/۸۵	نگرش کلی طبیعت‌گردان به تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردی							
مختصات	آزمون t-نمونه- ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل	
			زیاد خیلی	زیاد	متوسط	کم	کم خیلی			
۰/۰۰۳	۹/۴۸۶	۲/۳۴۴	۸/۴	۱۱/۶	۱۸/۵	۲۹	۳۳/۵	حمایت از حفاظت از منابع	اجتماعی-فرهنگی	تاثیر جامعه‌ی محلی بر منابع
۰/۰۲۵	۱۰/۱۸۹	۱/۹۹۰	۳/۶	۱۱	۱۳/۵	۲۴/۶	۴۷/۳	مشارکت در مدیریت و برنامه‌ریزی منابع		
۰/۰۲۱	۹/۱۱۱	۳/۶۵۸	۳۴	۲۵/۴	۳۱/۸	۱۰	۸/۸	درک جامعه‌ی محلی از اهمیت منابع		
۰/۰۱۱	۹/۳۵۵	۲/۷	میانگین گویه‌های اجتماعی- فرهنگی							
۰/۰۰۳	۴/۰۷۲	۲/۳۷۸	۲۹/۵	۳۱/۲	۱۸/۵	۱۳/۶	۷/۲	بهره برداری افراطی از منابع	زیست‌محیطی	
۰/۰۲۵	۷/۷۴۷	۲/۲۷۶	۳۰/۸	۳۵/۱	۱۵/۸	۱۲/۳	۶	فشار بر منابع در اثر گسترش‌های کالبدی		
۰/۰۲۱	۴/۹۰۰	۲/۵۱۵	۲۱/۱	۳۵/۸	۲۰/۶	۱۵/۵	۷	آلوده کردن محیط زیست		
۰/۰۰۱	۴/۸۴۶	۲/۵۷۸	۱۷/۲	۳۰	۳۲/۶	۱۶/۲	۲	در معرض خطر بودن اکوسیستم حوزه		
۰/۰۰۱	۴/۸۴۴	۲/۴	میانگین گویه‌های محیطی							
۰/۰۰۳	۵/۳۰۹	۲/۵۵	نگرش کلی مسئولان به تاثیر جامعه‌ی محلی بر منابع							

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

جدول (۵): تاثیر منابع بر طبیعت‌گردی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	آزمون تک‌نمونه‌ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۰۱۱	۹/۷۴۷	۳/۰۶۶	۱۵/۷	۳۳/۳	۲۶/۷	۲۰/۵	۱۳/۸	جذب بازدیدکنندگان بیشتر	اقتصادی
۰/۰۰۱	۱۱/۳۴۳	۳/۵۷۱	۳۳/۳	۲۶/۵	۱۵/۷	۱۳	۱۱/۵	مدت زمان اقامت گردشگران	
۰/۰۰۱	۴/۳۳۰	۳/۳	میانگین گویه‌های اقتصادی						
۰/۰۱۸	۶/۱۱۳	۳/۰۶۵	۱۷/۸	۱۹/۹	۲۲/۳	۴/۱	۹	ایجاد تجارب ارزشمند برای گردشگران	اجتماعی - فرهنگی
۰/۰۰۲	۷/۱۴۵	۳/۵۳۸	۱۶/۵	۳۹/۳	۳۰/۳	۹/۳	۴/۶	فرصت تبادل فرهنگی برای گردشگران	
۰/۰۰۲	۷/۰۰۵	۳/۳۵۲	۳۷/۱	۱۷/۷	۲۵/۸	۲۲/۱	۷/۳	دوستانه بودن رفتار جامعه محلی	
۰/۰۰۱	۷/۰۰۲	۲/۹۷۸	۲۰/۳	۱۷	۲۱/۷	۲۲/۶	۱۸/۵	رفتار ساکنان محلی انگیزه برای سفر	
۰/۰۰۱	۲/۲۴۴	۳/۲	میانگین گویه‌های اجتماعی - فرهنگی						
۰/۰۱۸	۶/۳۵۹	۴/۰۹۵	۳۸/۸	۳۳/۴	۲۷/۳	۰	۰	کیفیت منابع در ایجاد انگیزه سفر مجدد	
۰/۰۰۲	۶/۹۵۲	۳/۵۱۰	۳۹/۱	۲۵/۱	۲۰/۸	۱۷/۷	۷/۳	رضایت خاطر گردشگران از سفر به مقصد	زیست محیطی
۰/۰۰۳	۶/۵۹۷	۲/۴۲۵	۱۱/۴	۱۲/۶	۱۷/۴	۲۴/۳	۳۴/۳	افزایش سطح آگاهی‌های محیطی گردشگران	
۰/۰۰۱	۶/۳۹۰	۳/۵۷۱	۲۸/۶	۳۷/۱	۳۲/۸	۱۴/۵	۵/۳	تجارب طبیعی/انسانی ارزشمند	
۰/۰۰۱	۷/۳۳۱	۳/۱۳۵	۳۴	۲۲/۷	۱۷/۲	۱۵	۲۱/۱	تاثیر بر کیفیت گذران اوقات فراغت	
۰/۰۰۳	۶/۳۵۳	۲/۹۶۷	۱۵/۶	۱۱/۵	۳۵/۳	۲۹/۲	۸/۴	ایجاد احساس خاص به طبیعت در گردشگر	
۰/۰۰۱	۳/۱۱۹	۳/۳	میانگین گویه‌های زیست محیطی						
۰/۰۰۲	۲/۳۴۱	۳/۳	نگرش کلی طبیعت‌گردان به تاثیر منابع بر طبیعت‌گردی						

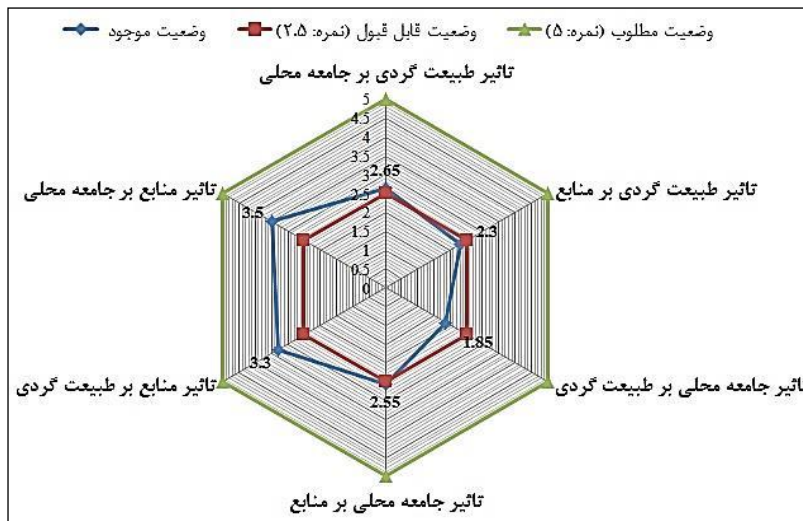
منبع: محاسبات تحقیق حاضر

جدول (۶): تاثیر منابع بر جامعه‌ی محلی مطابق با الگوی توسعه‌ی پایدار

معناداری	آزمون t تک‌نمونه‌ای	میانگین استاندارد	امتیازات (درصد)					گویه‌ها	عوامل
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰/۰۱	۱۰/۱۱۶	۴/۱۶۴	۴۵/۷	۳۲/۵	۱۴/۳	۷/۵	۰	موثر در بهبود وضعیت اقتصادی مردم محلی	اقتصادی
۰/۰۱	۹/۰۲۵	۴/۰۲۹	۳۴/۸	۳۳/۳	۲۶/۳	۵/۶	۰	فراهم کردن منافع زیاد برای جامعه‌ی محلی	
۰/۰۱	۵/۵۱۱	۴/۱	میانگین گویه‌های اقتصادی						
۰/۰۱۵	۵/۶۰۸	۳/۵۹۱	۳۱/۶	۲۸/۴	۱۷	۱۳/۵	۹/۵	هویت بخشی به جامعه‌ی مقصد	اجتماعی - فرهنگی
۰/۰۲۴	۵/۴۰۰	۳/۷۱۷	۳۸/۹	۲۳/۸	۱۵	۱۴/۷	۷/۶	ایجاد پیوند بین مردم محلی و منابع	
۰/۰۰۱	۵/۳۰۳	۲/۴۹۸	۵/۹	۷	۴۰/۶	۲۴	۲۲/۵	ایجاد یک تعامل مفید میان مردم و مسئولان	
۰/۰۰۷	۶/۴۴۰	۳/۲۶۶	میانگین گویه‌های اجتماعی - فرهنگی						
۰/۰۰۱	۳/۶۶۷	۳/۹۰۴	۴۲/۹	۳۰/۶	۱۳	۹	۴/۵	اهمیت یافتن موضوع حفاظت از منابع	محیطی
۰/۰۲۱	۳/۹۸۲	۲/۵۷۰	۷	۱۵/۷	۲۵/۸	۳۰/۳	۲۱/۲	ارتقا کیفیت محیط زندگی مردم	
۰/۰۱	۳/۷۵۵	۳/۲۴۴	میانگین گویه‌های زیست محیطی						
۰/۰۰۱	۶/۰۵۳	۳/۵	نگرش کلی مسئولان به تاثیر منابع بر جامعه‌ی محلی						

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

با توجه به یافته‌ها، شمای کلی از میزان پایداری روابط میان مولفه‌های کلیدی توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی ییلاق جواهرده رامسر، در شکل (۲) نشان داده شده است.

شکل (۳): ارزیابی پایداری مولفه‌های طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی ییلاق جواهرده رامسر

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

طبیعت‌گردی به عنوان عامل اقتصادی عمده و بسیار موثری، در سال‌های اخیر مورد توجه فراوان قرار گرفته است و به این دلیل سعی می‌شود تا جایی که امکان دارد، از عوامل موثر در کاهش جریان طبیعت‌گردی جلوگیری گردد و امکانات لازم برای رشد و توسعه‌ی آن فراهم شود. توسعه پایدار اقتصادی طبیعت‌گردی بدان معنی که زمانی توسعه از نظر اقتصادی با بازده بالا انجام می‌شود، به گونه‌ای است که نظارت و کنترل لازم بر منابع طبیعت‌گردی اعمال می‌شود و می‌توان آن را برای نسل‌های آینده حفظ کرد. در حوزه‌ی پایداری اقتصادی، اقتصاد ابزاری است برای خدمت‌رسانی به مردم و نه اینکه مردم تبدیل به ابزارهایی گردند برای ازدیاد منافع اقتصادی. پس زمانی که سخن از پایداری اقتصادی می‌شود، در واقع اشاره‌ای غیرمستقیم به ابعاد انسانی و اجتماعی فعالیت‌های اقتصادی است. از جمله اثرات مثبت اقتصادی طبیعت‌گردی در نواحی روستایی، می‌توان به ایجاد اشتغال و درآمد، کمک به فراهم شدن خدمات زیربنایی، تشویق به توسعه‌ی سایر بخش‌های اقتصادی و تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصاد روستایی اشاره کرد. همچنین مسایلی نظیر تورم و هزینه‌ی فرصت‌ها به عنوان اثرات منفی در نظر گرفته می‌شوند.

بررسی نتایج نشان می‌دهد در بین کلیه‌ی روابط میان مولفه‌های کلیدی توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر، جنبه‌ی رابطه‌ی اثر منابع بر جامعه‌ی محلی

با میانگین ($\bar{X}=3/5$) بالاترین میزان پایداری را نشان می‌دهد که با نتایج شفيعی و همکاران (۱۳۹۵)، مهدوی و همکاران (۱۳۹۵)، هاشم و همکاران (۲۰۱۵)، هاپستادیوس و دالستروم (۲۰۱۵) و تیشکا و همکاران (۲۰۱۶) همسو است. جنبه‌ی رابطه‌ی اثر منابع بر طبیعت‌گردان با میانگین ($\bar{X}=3/3$) دومین اولویت پایداری را دارد که با نتایج زالی و اسماعیل‌زاده (۱۳۹۴)، پاساپ و همکاران (۲۰۱۵) و تیشکا و همکاران (۲۰۱۶) در یک راستا است. اولویت‌های بعدی روابط پایدار به ترتیب بزرگتر به کوچکتر شامل جنبه‌ی رابطه‌ی میان اثر مولفه‌ی طبیعت‌گردان بر جامعه‌ی محلی با میانگین ($\bar{X}=2/65$) هم‌جهت با نتایج زالی و اسماعیل‌زاده (۱۳۹۴)، شفيعی و همکاران (۱۳۹۵) و کوین و همکاران (۲۰۱۴) و جنبه‌ی رابطه‌ی میان اثر مولفه‌ی جامعه‌ی محلی بر منابع با میانگین ($\bar{X}=2/55$) که همسو با نتایج زالی و اسماعیل‌زاده (۱۳۹۴)، شفيعی و همکاران (۱۳۹۵) و مهدوی و همکاران (۱۳۹۵) می‌باشد.

همچنین ناپایدارترین نوع اثر رابطه‌ی مربوط به تاثیر جامعه‌ی محلی بر طبیعت‌گردان مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر با میانگین ($\bar{X}=1/85$) و نیز رابطه‌ی میان اثر مولفه‌ی طبیعت‌گردان بر منابع با میانگین ($\bar{X}=2/3$) از نوع ناپایدار بوده است که با نتایج تحقیقات صالحی و همکاران (۱۳۹۳)، اکبریان رونیزی (۱۳۹۵) و مولت (۲۰۱۵) همراستا بوده است.

علیرغم رویکرد انسان‌محورانه برای پایداری، توجه محدودی در خصوص پایداری اجتماعی در رشته‌ها و حوزه‌های مربوطه شده است. پایداری اجتماعی، مفهومی است کیفی که در بر گیرنده‌ی دامنه‌ی گسترده‌ای از مفاهیم همچون توسعه‌ی اجتماعی، مشارکت، تعلق و برابری و ... است. طبیعت‌گردی می‌تواند پایداری اجتماعی - فرهنگی را برای روستاهای میزبان به ارمغان بیاورد و از طریق توزیع درآمد، اشتغال زایی و کاهش فقر، باعث توسعه پایدار اجتماعی شود و رفاه و سلامت عمومی ایجاد کند. اثرات اجتماعی- فرهنگی طبیعت‌گردی می‌تواند به صورت مثبت یا منفی باشد.

امروزه مسایل زیست‌محیطی در مرکز برنامه‌ریزی‌ها قرار دارند؛ اما طرح‌ها و پروژه‌های طبیعت‌گردی بسیار زیادی بدون توجه به اثرات زیست‌محیطی آن انجام می‌شود. در حوزه‌ی جهانی، کیفیت زیست‌محیطی، عمده‌ترین مسئله می‌باشد و بسیار دارای اهمیت است؛ به ویژه اینکه طبیعت‌گردی به این مسئله وابستگی بسیار شدید دارد. توسعه‌ی پایدار زیست‌محیطی در اکوتوریسم، بدین معنی که توسعه با حفظ فرآیندهای زیست‌محیطی بیولوژیک و منابع زیربنا طبیعت‌گردی سازگار است. اجتماعات روستایی، بیشتر یک محیط اجتماعی هستند تا محیط کالبدی، از این رو چالش‌ها و مشکلات محیطی در درجه‌ی نخست، مشکلاتی اجتماعی هستند و در این بین، باید افرادی (افراد محلی، گردشگران و مسئولان) را کنترل کرد که بر محیط تاثیر می‌گذارند. بنابراین تلاش در جهت پایداری زیست‌محیطی، در واقع تلاشی غیرمستقیم در جهت پایداری اجتماعی است.

این نتایج نشان می‌دهد، روابط میان مولفه‌های توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر (شامل جامعه‌ی محلی، منابع، گردشگری) کیفیت نسبتاً مطلوبی دارند و با توجه به ارزیابی‌ها و ماهیت عملکردی طبیعت‌گردی در رابطه با منابع و جامعه‌ی محلی، الگوی توسعه‌ی طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی ییلاقی جواهرده رامسر، در وضعیت پایدار نسبی قرار دارد و البته از نظر تعامل جامعه‌ی محلی و طبیعت‌گردان و همچنین طبیعت‌گردان و منابع در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر دارای الگوی ناپایدار است و ادامه‌ی این روند، آسیب زدن به جامعه‌ی محلی و خسارت جبران‌ناپذیر به منابع منطقه را در پی خواهد داشت.

مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر با وجود جاذبه‌های طبیعی و چشم‌اندازهای زیبا و دارا بودن آب و هوای مناسب و با قابلیت جذب بالای گردشگر از پیامدها و آسیب‌های جدی گردشگری در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و به ویژه زیست‌محیطی در حوزه‌ی تعامل جامعه‌ی محلی و طبیعت‌گردان و همچنین طبیعت‌گردان و منابع مصون نبوده است. از پیامدهای منفی توسعه‌ی گردشگری و طبیعت‌گردی، افزایش بی‌قاعده‌ی قیمت زمین و املاک کوهپایه‌ای و کوهستانی و کاهش امنیت مجموعه روستایی اشاره نمود که به دلیل عدم تناسب زیرساخت‌های موجود با این افزایش، آسیب‌های جدی بر مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر وارد گردیده است. در این زمینه، توجه اصولی به زیرساخت‌ها، امکانات و مراکز خدمات لازم برای گسترش طبیعت‌گردی با مشارکت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ساکنان بومی گردشگران خانه‌های دوم، ضروری می‌نماید. طبیعت‌گردی در مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر نه تنها موجب افزایش سطح آگاهی و بینش اجتماعی ساکنین روستایی و بهبود کیفیت زندگی آنان نشده است، بلکه میزان مشارکت روستاییان در امر طبیعت‌گردی در راستای توسعه‌ی پایدار را کاهش داده است.

با توجه به این نتایج، هرچند مدیریت مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر توانسته است تا حدی از انتظارات توسعه‌ی پایدار را محقق سازد، اما در مواردی ناموفق عمل کرده است. مدیریت مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر در خصوص توسعه‌ی پایدار طبیعت‌گردی، نیازمند در نظر گرفتن تمامی اثرات مثبت و منفی توسعه، کارآمدی هر چه بیشتر نظام مدیریتی، تقویت زیرساخت‌ها و بهبود ظرفیت‌های طبیعت‌گردی می‌باشد. با توجه به این نتایج، از جمله مهمترین پیشنهاداتی که می‌توان ارائه نمود، عبارتند از:

- اعمال مدیریت نوین کنترلی و نظارت مستمر بر فعالیت‌های طبیعت‌گردی مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر؛

- توجه به توسعه‌ی یکپارچه (حکمروایی خوب) مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر به منظور هماهنگی بیشتر سازمان‌های مرتبط و جلوگیری از فعالیت‌های موازی در امر طبیعت‌گردی؛

- برنامه‌ریزی و تعیین میزان حداکثر ظرفیت تحمل طبیعت‌گردی مجموعه‌ی روستایی جواهرده رامسر به منظور کاهش صدمات به محیط‌زیست؛

- برنامه‌ریزی در راستای فرهنگ‌سازی به منظور افزایش آگاهی‌های عمومی روستاییان در رابطه با اهمیت طبیعت‌گردی؛
- زمینه‌سازی و ایجاد ضوابط تشویقی جهت جلب مشارکت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در راستای توسعه‌ی طبیعت‌گردی؛
- تقویت و اهمیت دادن به مشارکت روستاییان در امر توسعه‌ی طبیعت‌گردی.

منابع

۱. اکبریان‌رونیزی، سعیدرضا (۱۳۹۵). سنجش پایداری گردشگری در روستاهای هدف گردشگری (مورد مطالعه: شهرستان سپیدان)، پژوهش‌های روستایی، سال ۷، شماره ۱، صص: ۱۶۷-۱۹۳.
۲. پاپلی‌یزدی، محمدحسین و سقایی، مهدی (۱۳۹۱). گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، تهران: انتشارات سمت.
۳. تقدیسی، احمد و سپهوند، فرخنده (۱۳۹۴). تغییرات محیطی-کالبدی گردشگری خانه‌ی دوم در نواحی روستایی با رویکرد پایداری (مطالعه‌ی موردی: بخش رودبار قصران شهرستان شمیرانات)، جغرافیا و پایداری محیط، سال ۵، شماره ۱۴، صص: ۲۹-۴۱.
۴. حسینی، سیدهدادی (۱۳۹۳). تحلیل و ارزیابی سطح پایداری اجتماعی در شهر نوشهر، جغرافیا و پایداری محیط، سال ۴، شماره ۱۲، صص: ۵۷-۷۱.
۵. خاکپور، براتعلی؛ غلامی بیمرغ، یونس و موسوی، سیدعلی (۱۳۸۵). تحلیلی بر طبیعت‌گردی با تاکید بر توسعه‌ی پایدار (مطالعه‌ی موردی: بهشت گمشده استان فارس)، علوم جغرافیایی، شماره ۱۲-۸۵، صص: ۸۵-۱۲.
۶. دلاور، علی (۱۳۹۵). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، چاپ پانزدهم، تهران: انتشارات رشد.
۷. رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ ترابی، ذبیح‌الله؛ ملکان، احمد و عسگری، علی (۱۳۹۵). ارزیابی توسعه‌ی پایدار گردشگری در مناطق روستایی حاشیه کلان‌شهر تهران (مورد مطالعه: روستای آهار)، پژوهش‌های روستایی، دوره ۷، شماره ۲، صص: ۲۸۶-۲۹۸.
۸. زالی، نادر و اسماعیل‌زاده، یعقوب (۱۳۹۴). قابلیت‌سنجی توسعه‌ی گردشگری با رویکرد توسعه‌ی پایدار در شهر مرزی ارومیه، جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای، سال ۵، شماره ۱۴، صص: ۸۹-۱۰۴.
۹. صالحی، صادق؛ حیدری، زهرا و کریمی، هادی (۱۳۹۳). بررسی تاثیر گردشگری در توسعه پایدار نواحی روستایی (مطالعه‌ی موردی: دهستان دو هزار، شهرستان تنکابن)، پژوهش و برنامه-ریزی روستایی، سال ۳، شماره ۵، صص: ۶۹-۸۲.
۱۰. شفیعی، زاهد؛ فرخیان، فیروزه؛ رجایی‌ریزی، محمدعلی و موغلی، مرضیه (۱۳۹۵). گردشگری پایدار از تئوری تا تحقق: یک رویکرد انتقادی، جغرافیا، سال ۱۴، شماره ۴۹، صص: ۱۵۳-۱۷۱.
۱۱. قدمی، مصطفی و علیقلی‌زاده‌فیروزجایی، ناصر (۱۳۹۱). ارزیابی توسعه گردشگری مقصد در چارچوب پایداری نمونه مورد مطالعه (دهستان تمشکل / شهرستان تنکابن)، تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲۷، سال ۱، صص: ۷۹-۱۰۴.

۱۲. کیاکجوری، داود و میرتقیان رودسری، سید محمد (۱۳۹۲). شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای توسعه‌ی پایدار اکوتوریسم (مطالعه‌ی موردی: شهرستان رامسر)، **فضای گردشگری**، سال ۲، شماره ۷، صص: ۷۱-۹۴.
۱۳. موسوی، سیدحجت؛ کیانی، صدیقه؛ صادقی، آرش و اکبری فیض‌آبادی، حسین (۱۳۹۶). ارزیابی قابلیت توسعه‌ی طبیعت‌گردی بر مبنای عیارسنجی اکولوژیکی و مدیریتی در زیستگاه حیات‌وحش عباس‌آباد، **مهندسی اکوسیستم بیابان**، سال ۶، شماره ۱۶، صص: ۱۱۹-۱۳۴.
۱۴. مهدوی، داود؛ رکن‌الدین‌افتخاری، علیرضا و سجاسی‌قیداری، حمدالله (۱۳۹۵). طراحی راهبردهای توسعه‌ی پایدار گردشگری روستاهای تاریخی-فرهنگی ایران، **جغرافیا و برنامه‌ریزی**، سال ۲۰، شماره ۵۶، صص: ۲۷۵-۳۰۰.
۱۵. نکویی‌نائینی، سیدعلی؛ قنبری، یوسف و برقی، حمید (۱۳۹۵) سنجش پایداری نظام‌های بهره‌برداری موجود در بخش کشاورزی استان اصفهان (خرد دهقانی، تعاونی تولید روستایی و شرکت سهامی زراعی)، **جغرافیا و پایداری محیط**، سال ۶، شماره ۲۰، صص: ۳۹-۵۳.
16. Amir, A. F., Ghapar, A. A., Jamal, S. A. & Ahmad, K. N. (2015). Sustainable tourism development: a study on community resilience for rural tourism in Malaysia, **Procedia-social and behavioral sciences**, No. 168: 116-122.
17. Butcher, J. (2017). What meaning for sustainability? The politics of 'good development', **Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events**, 9(2): 216-218.
18. Byrd, E. T. (2003). **An analysis of variable that influence stakeholder participation and support for sustainable tourism development in rural North Carolina**, Doctoral dissertation in Carolina: North Carolina State University.
19. Byrd, E. T. (2007). Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: applying Stakeholder theory to sustainable tourism development, **Tourism Review**, 62(2): 6-13.
20. Ekinci, M. B. (2014). The Cittaslow philosophy in the context of sustainable tourism development; the case of Turkey, **Tourism Management**, No. 41: 178-189.
21. Fennell, D. (2000). Ecotourism: the search for an operational definition, **journal of sustainable tourism**, 5(2): 109-130.
22. Freeman, R. E. (1983). Strategic management: a stakeholder approach. **Advances in Strategic management**, 1(1): 31-60.
23. Freeman, R. E. (2010). **Strategic management: a stakeholder approach**, Cambridge: Cambridge University Press.
24. Fun, F. S., Chiun, L. M., Songan, P. & Nair, V. (2014). The impact of local communities' involvement and relationship quality on sustainable rural tourism in rural area, Sarawak, The moderating impact of self-efficacy, **Procedia-social and behavioral science**, No. 144: 60-65.
25. Goeldner, R. (2000). **Ecotourism an introduction**, Routledge, London & New York.
26. Gunn, C. A. & Var, T. (2002). **Tourism planning basic, concept, cases**, London: psychology press.
27. Hashim, R., Abd-Latif, Z., Merican, F. M. & Zamhury, N. (2015). The Praxis of Langkawi's Sustainable Regeneration Strategy through Eco-Tourism, Asian Conference

- on Environment-Behaviour Studies Chung-Ang University, Seoul, S. Korea, Environmental Settings in the Era of Urban Regeneration, **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, No 170: 49 -57.
28. Hoppstadius, F. & Dahlstrom, M. (2015). Processes of Sustainable Development: Ecotourism in Biosphere Reserves, **Journal of Environmental and Tourism Analyses**, 3(1): 5-25.
29. Jamal, T. B. & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning, **Annals of Tourism Research**, 22(1): 186-204.
30. James, G. K. O. (2001). Assessing Progress of Tourism Sustainability, **Annals of Tourism Research**, 28(3): 817-820.
31. Lafreniere, K. C., Deshpande, S., Bjornlund, H. & Hunter, M. G. (2013). Extending stakeholder theory to promote resource management initiatives to key stakeholder: a case study of water transfers in Alberta, Canada, **Journal of Environmental management**, No. 129: 81-91.
32. Lai, P. & Napal, S. K. (2006). Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan, **Journal of Tourism Management**, No. 27: 1117-1129.
33. McDonald, M. G. (2017). What meaning for sustainability? The politics of sustainability, **Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events**, 9(2): 219-223.
34. Mason, P. (2003). **Tourism Impacts, Planning and Management**, butterworth: heinemann publication.
35. Meuser, T., & Von Peinen, C. (2013). Sustainable Tourism: wish you weren't here, In I. Jenkins, & R. Schroder, **Sustainability in Tourism: A Multidisciplinary Approach** (pp. 85-102), Wiesbaden: Springer.
36. Mollet, J. A. (2015). **Sustainable Development Ecotourism in West Papua: Learning From the Scottish Experience**, International Conference on Social Science and Biodiversity of Papua and Papua New Guinea, pp.14-18.
37. Obrador, P. (2017). The end of sustainability? A note on the changing politics of mass tourism in the Balearic Islands, **Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events**, 9(2): 205-208.
38. Pasape, L., Anderson, W. & Lindi, G. (2015). Good governance strategies for sustainable ecotourism in Tanzania, **Journal of Ecotourism**, 14(2-3): 145-165.
39. Qin, J. X., Zhang, P., Deng, G. P. and Chen, L. (2014) A Study on Eco-Tourism and Sustainable Development of Economic Underdevelopment Areas-An Example from Kanas Nature Reserve, Xingjiang Province, Northwest China. **Smart Grid and Renewable Energy**, No. 5: 170-179.
40. Reid, D. (1995). **Sustainable development: An introductory guide**. London: Earth scans Publications.
41. Schloegel, C. (2007). Sustainable tourism: sustaining biodiversity?, **journal of sustainable forestry**, 25(3-4): 247-64.
42. Sharpley, R. & Telfer, D. J. (2008). **Tourism and Development in the Developing World**, USA and Canada: Routledge.
43. Smith, M., MacLeod, N. and **Robertson, M. H.** (2010). **Key Concepts in Tourist Studies**, UK: SAGE Publications Ltd.
44. Tisca, I. A., Istrat, N., Dan Dumitrescu, C. & Cornu, G. (2016). Management of sustainable development in ecotourism. Case Study Romania, **Procedia Economics and Finance**, No. 39: 427-432.

45. Van der Duim, V. (2005). *Tourism-scape: an actor-network perspective on sustainable tourism development*, PhD Thesis). Wageningen, D. C.: Wageningen University.
46. Yuksel, F., Bramwell, B. & Yuksel, A. (1999). Stakeholder interviews and tourism planning at pamukkale, Turkey, **Tourism Management**, 20(30): 351-360.